

Тектонічні структури: платформи та області складчатості

ГЕОГРАФІЯ 7 КЛАС

Планетарними формами рельєфу земної поверхні є *материки* та *западини океанів*. У межах материків виокремлюють дві основні форми рельєфу — *рівнини* та *гори*.

Материки знаходяться на платформах

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ
ЧАС УТВОРЕННЯ ДІЛЯНОК ЗЕМНОЇ КОРИ

Платформи віддалені далеко від меж сучасних літосферних плит. Тому *це стійкі, спокійні ділянки земної кори, без землетрусів і виверження вулканів.*

Основою (фундаментом) платформи були зруйновані гори.

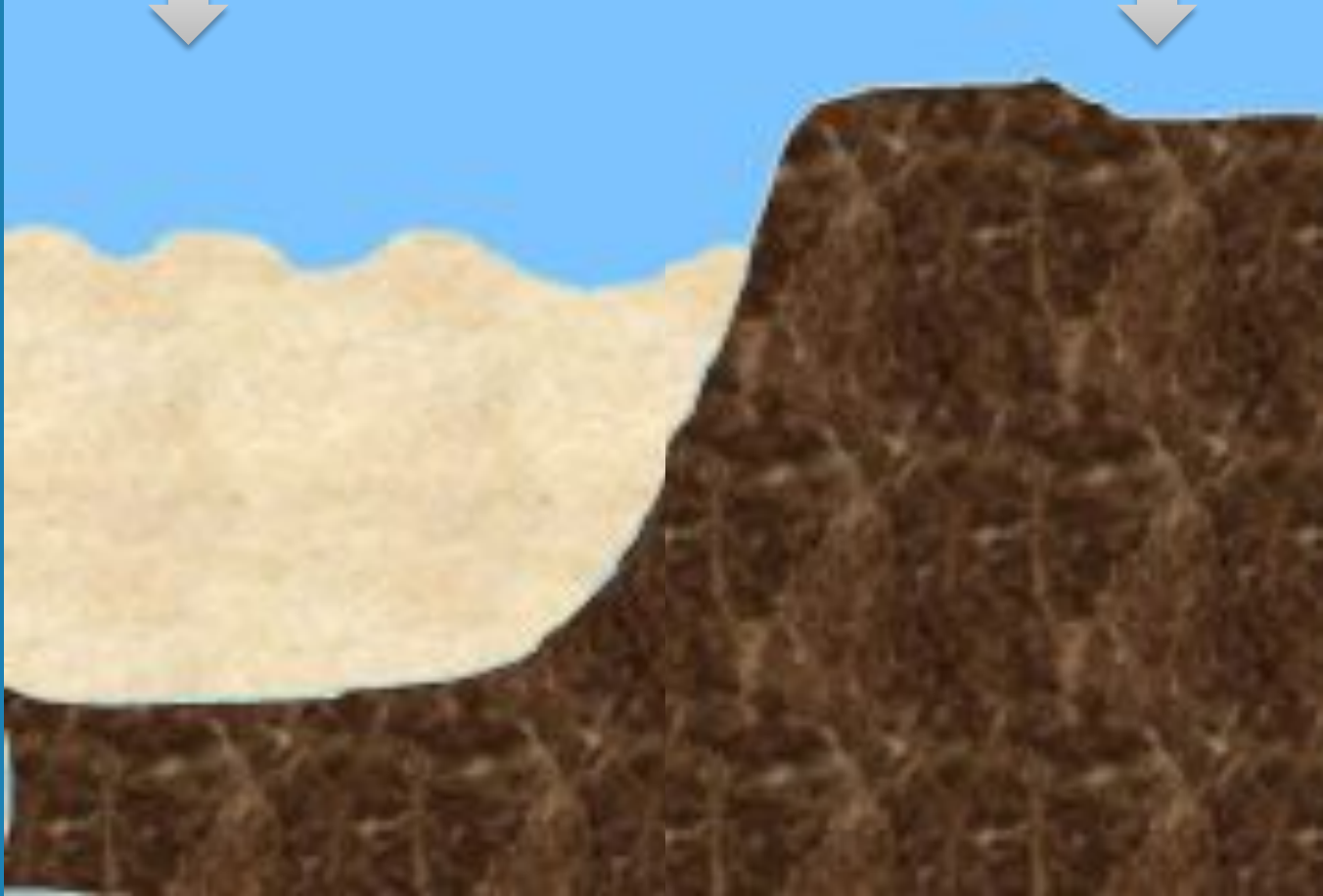
Повільні опускання окремих ділянок фундаменту платформи затоплювалися водою (морями).

На її дні горизонтальними шарами накопичувалися нові гірські породи — осадовий шар, який називають **ЧОХЛОМ**

ПЛИТИТА

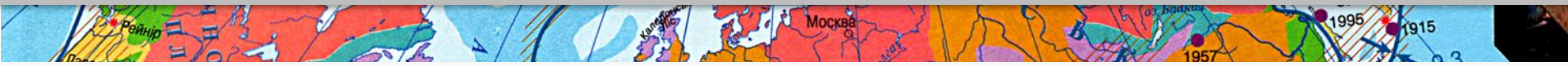
ЩИТ

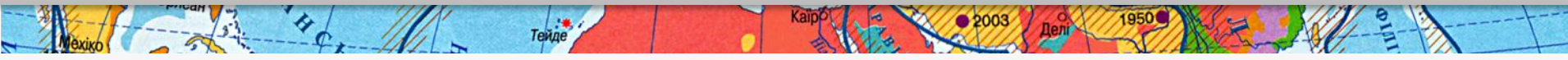
Частини платформи з осадовим шаром називають **плитами**

Частини платформи без осадового шару — **щитами**

Віднайдіть на карті: **Східноєвропейську** платформу, яка займає велику частину території Східної Європи.

На азійській частині материка Євразія знаходяться **Сибірська** й **Індійська** платформи.

Значну частину Африки займає **Африкано-Аравійська** платформа.

У західній частині Австралії знаходиться **Австралійська** платформа.

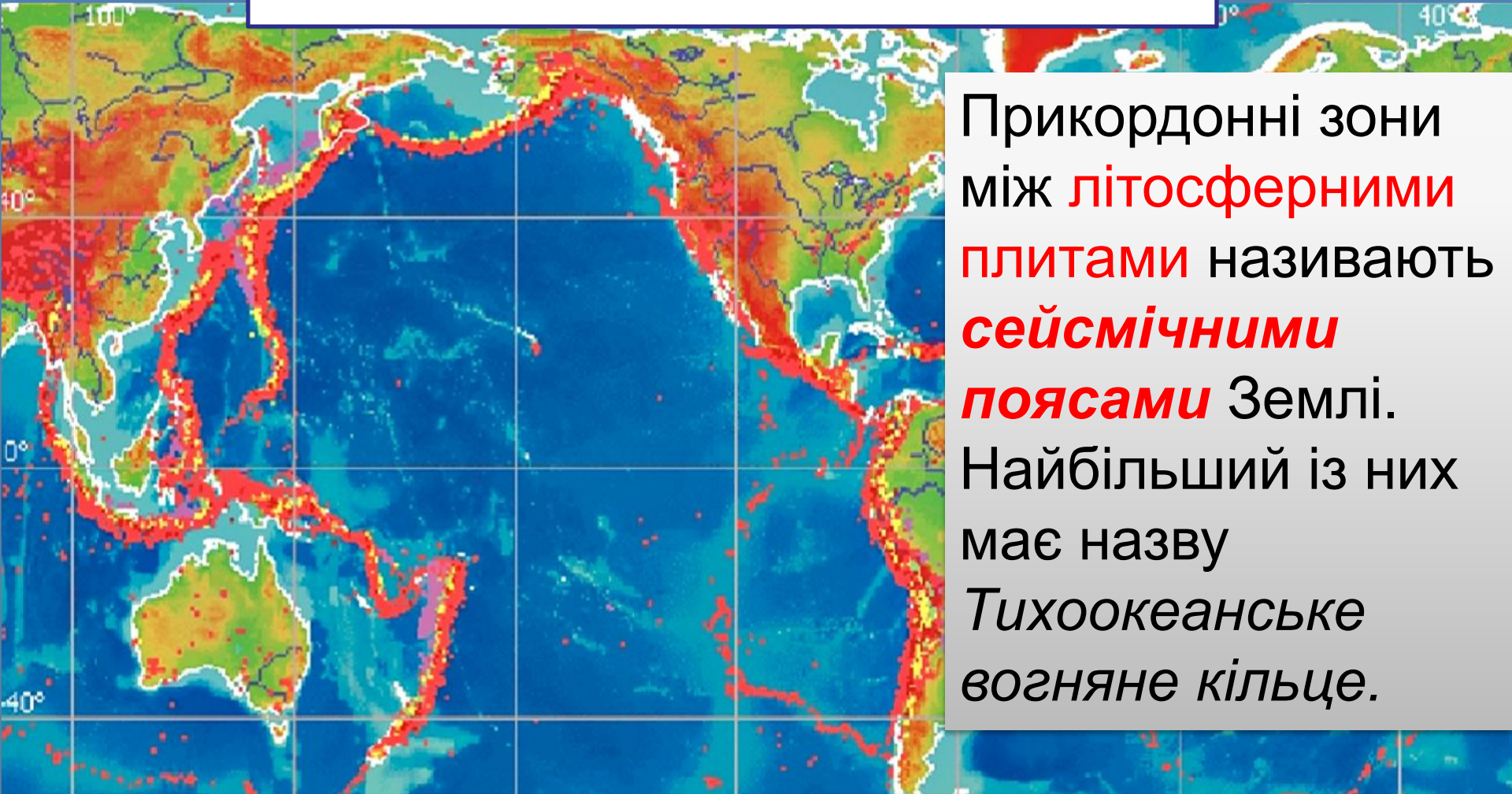

На території Америки знаходяться **Північноамериканська** та **Південноамериканська** платформи.

Центральну частину Антарктиди займає **Антарктична** платформа

Сейсмічні пояси Землі

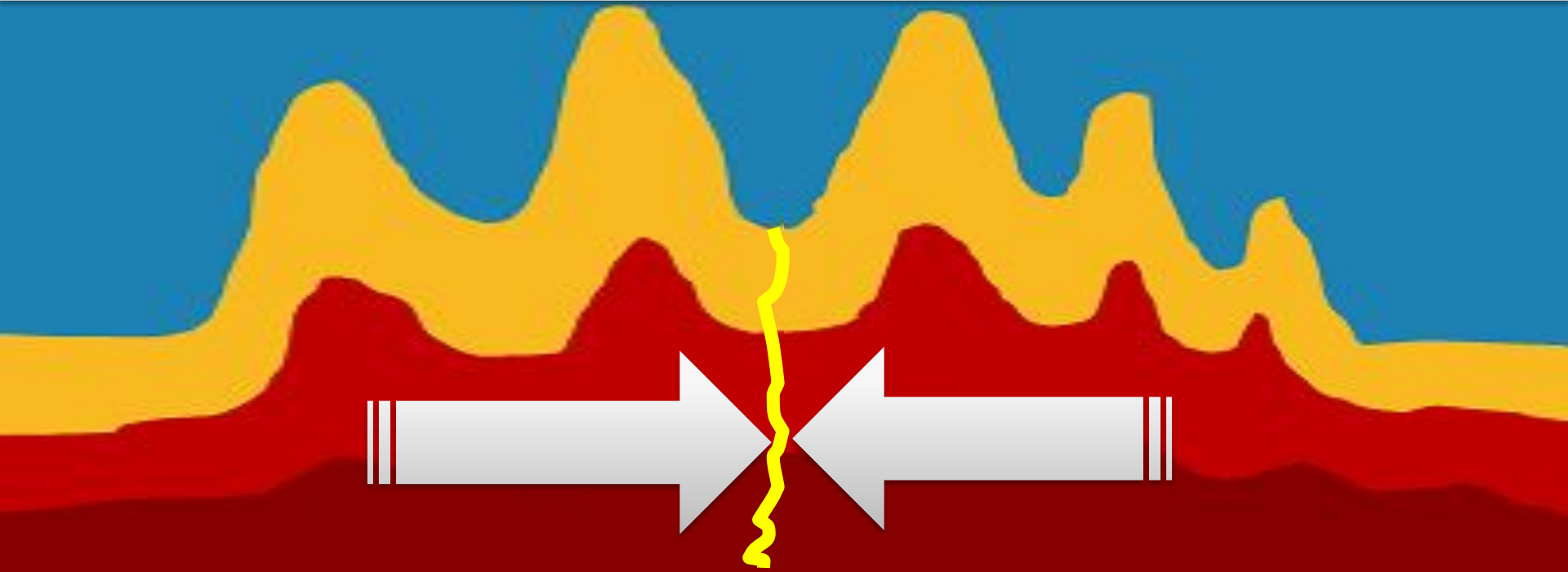

Прикордонні зони між **літосферними плитами** називають **сейсмічними поясами** Землі. Найбільший із них має назву *Тихоокеанське вогняне кільце*.

Сейсмічні зони простягнулися на тисячі кілометрів і збігаються з районами глибинних розломів на суходолі, а в океані — із серединно-океанічними хребтами глибоководних жолобів.

Пояси складчатості – рухомі частини літосфери

На межі зіткнення літосферних плит утворюються гори: складчасті й брилові

Там, де складки гірських порід добре проглядаються, існують молоді складчасті гори. Вони почали формуватися в останні 25 млн років, тобто в середині кайнозойської ери.

Гімалаї. Джомолунгма

Анди

Складчасті гори зазвичай високі. Вони цілими пасмами тягнуться, наприклад, уздовж узбережжя Тихого океану (Анди, Кордильєри)

Кавказ. Казбек

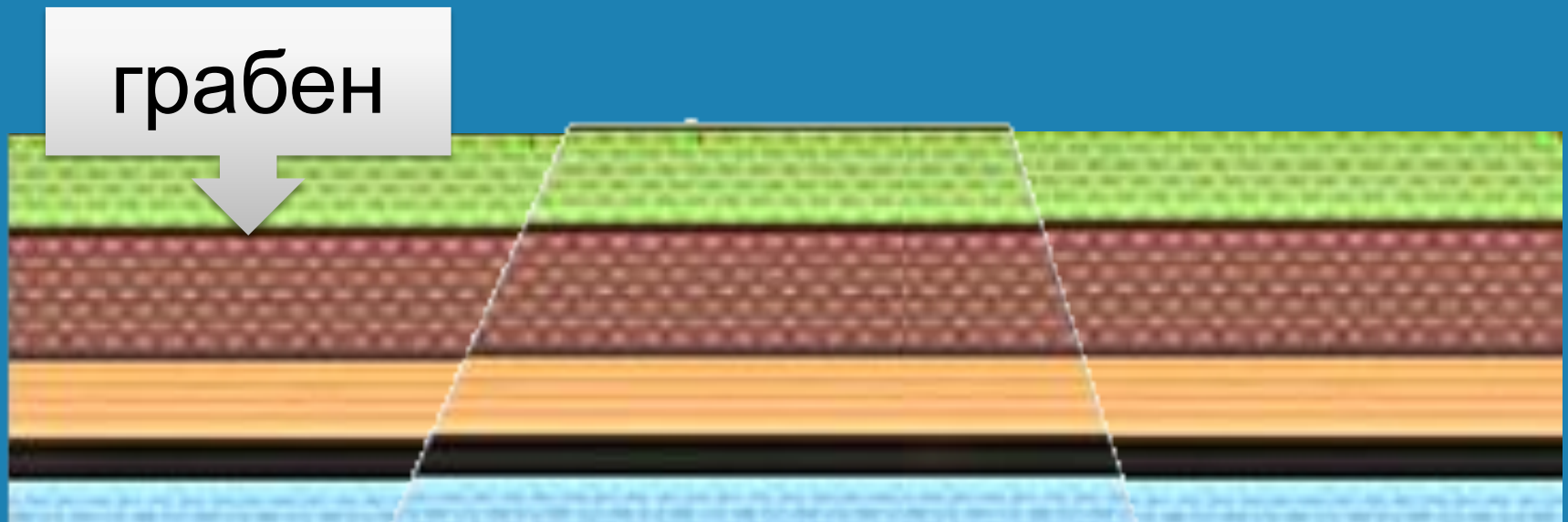

Карпати. Говерла

Альпи

Поступово складчасті гори руйнуються і під час подальших рухів земної кори розбиваються на окремі брили. При цьому ділянки земної поверхні по розломах зміщуються вертикально.

горст

У палеозойську еру виникли
Аппалачі, Уральські, **Скандинавські гори.**

Кордильєри

високогірний тип рельєфу притаманний переважно молодим складчастим горам. Для нього характерні круті схили, гострі вершини, вкриті льодовиком, глибокі міжгірні улоговини.

Середньогірний рельєф можуть мати як молоді, так і складчасто-брилові гори. Часто їхня незначна висота (до 2000 м) зумовлена складом гірських порід, які руйнуються водою, вітром. Їхні міжгірні западини неглибокі

Уральські

Низькогірний рельєф переважає у давніх складчасто-брилових горах. Його характерними рисами є переважно м'які обриси схилів і плоскі вершини. Таким є, наприклад, рельєф Уральських гір.

Чим гори давніше за часом горотворення, тим більше вони зруйновані зовнішніми процесами. Зазвичай такі гори низькі за абсолютною висотою. Найбільш високі й сейсмічно активні області нашої планети — молоді гори альпійської складчастості.

Рельєф дна океану

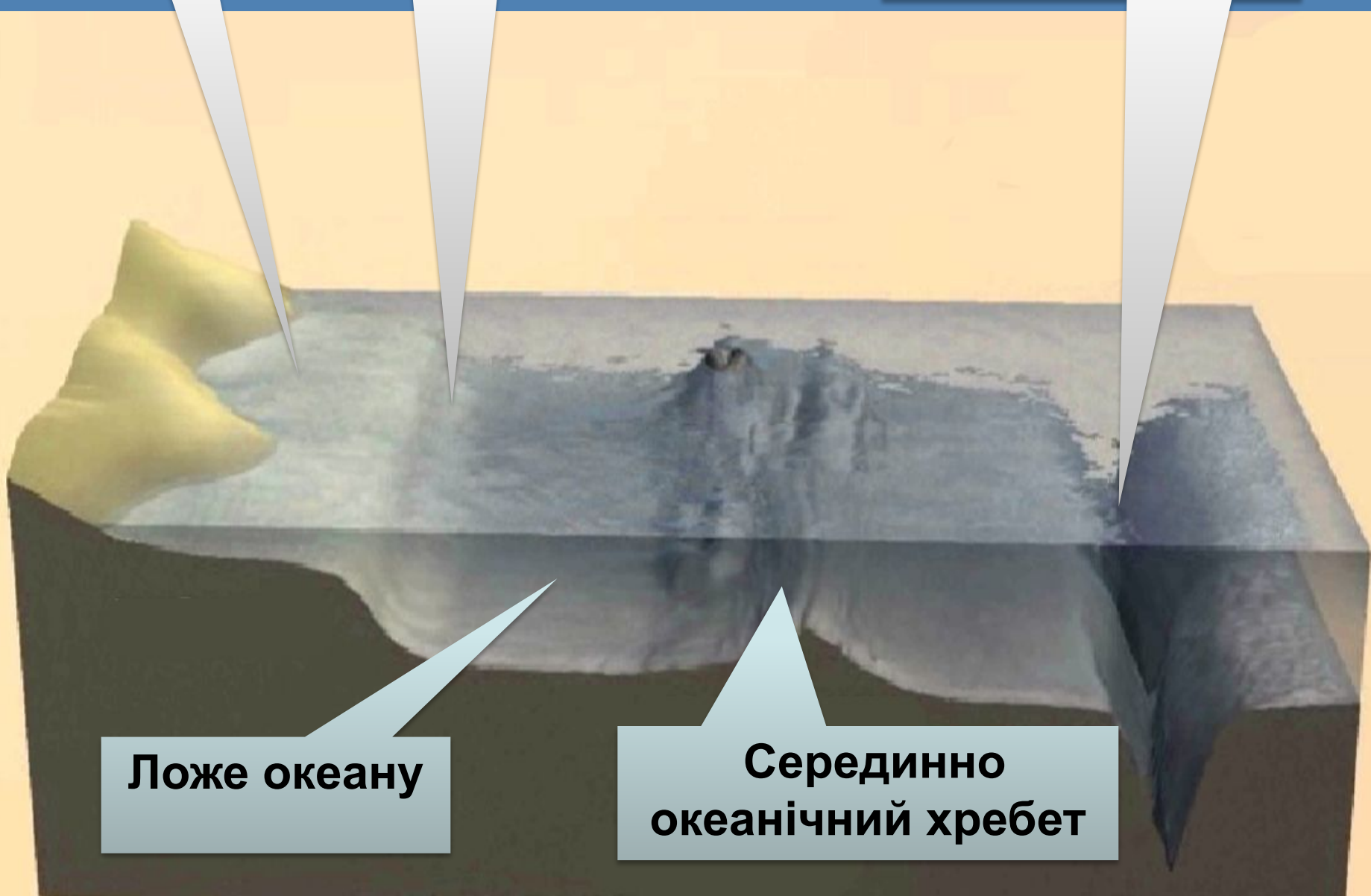
шельф

Материковий
схил

Глибоководний
жолоб

Ложе океану

Серединно
океанічний хребет

Північний Льодовитий океан

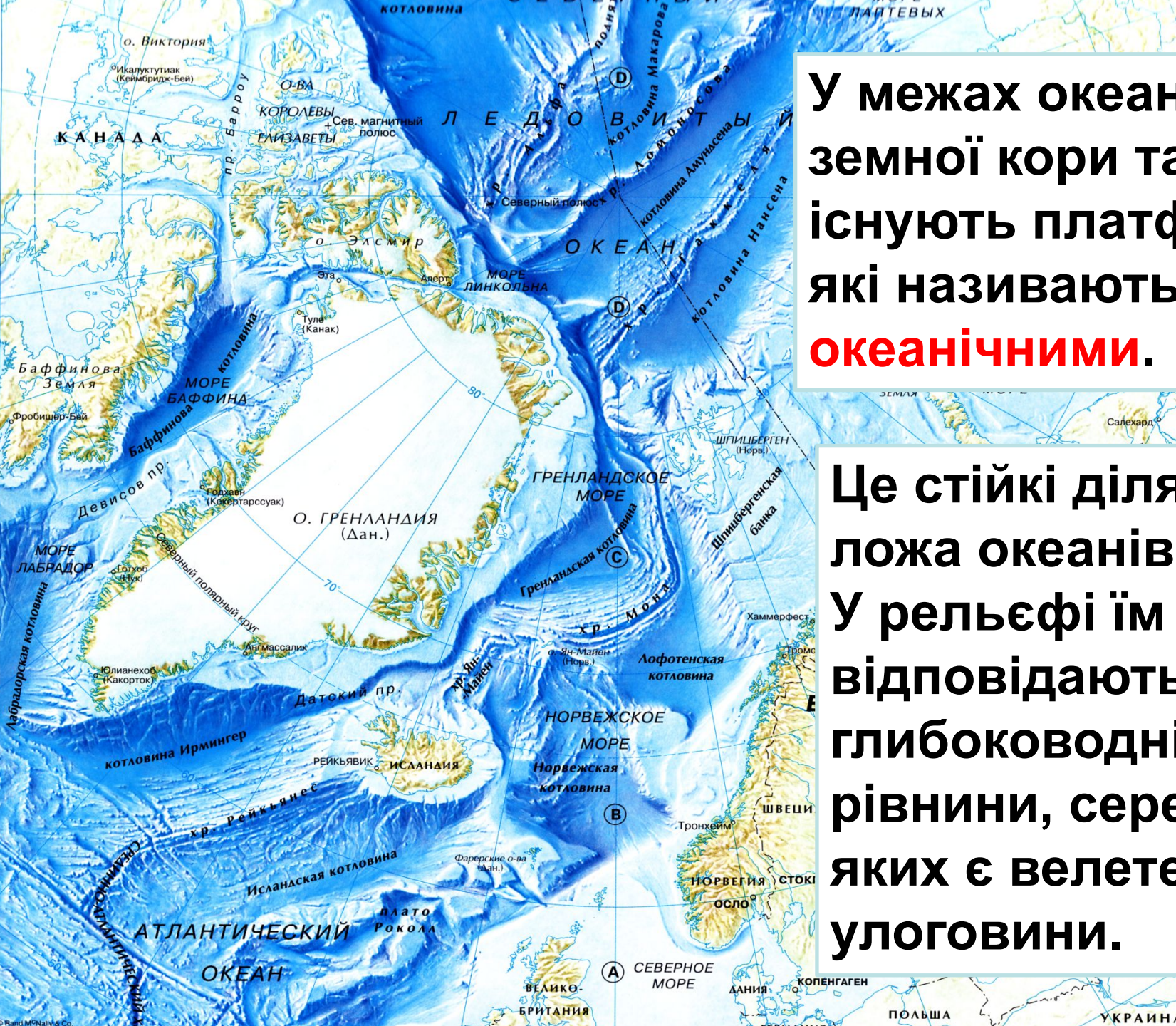
шельф

Азія

Підводна країна материка включає в себе материкову обмілину (шельф) і материковий схил та має **материковий** тип земної кори

Ложе океану має **океанічний** тип земної кори.

У межах океанічної земної кори також існують платформи, які називають **океанічними**.

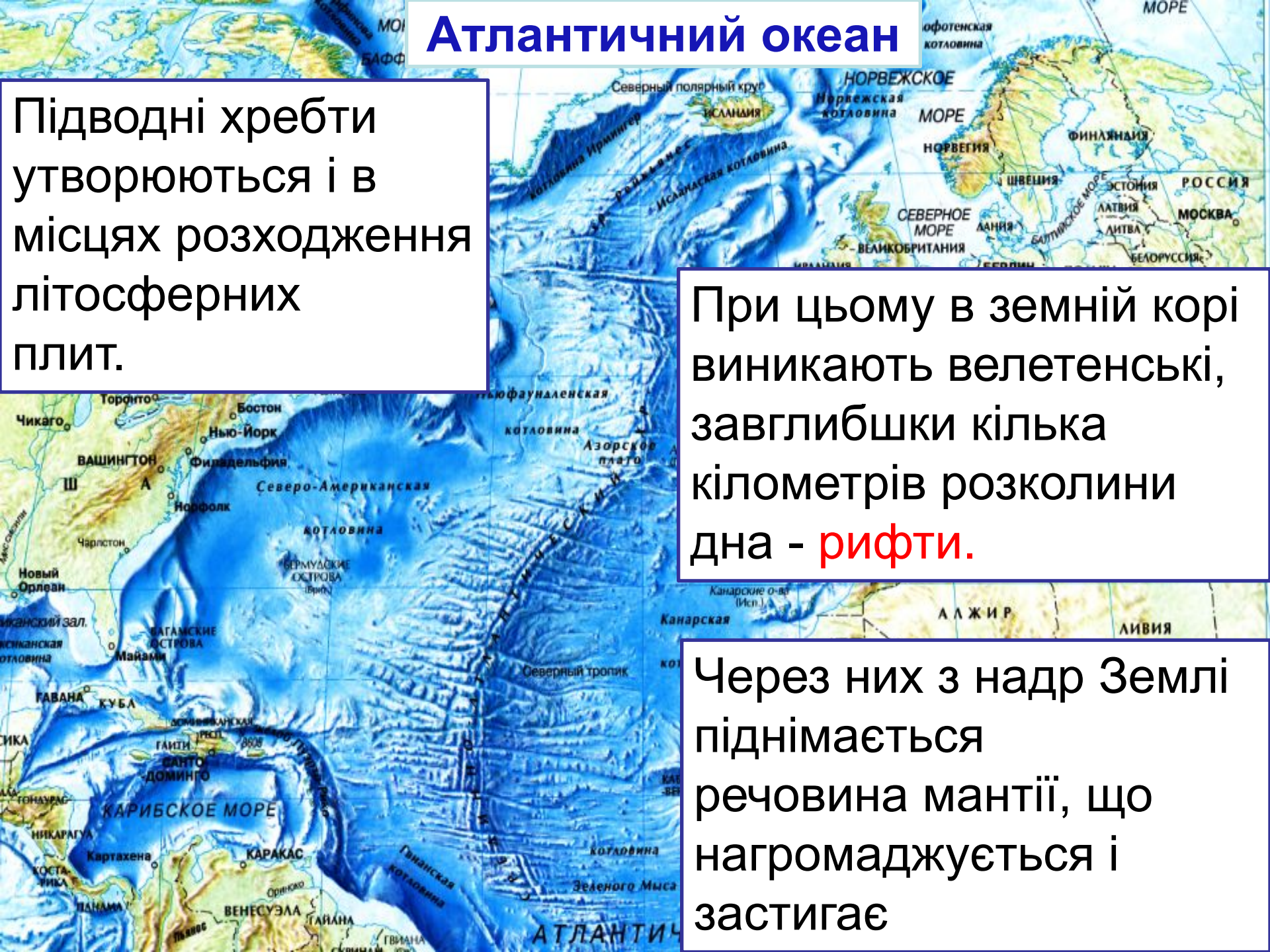
Це стійкі ділянки ложа океанів. У рельєфі їм відповідають глибоководні рівнини, серед яких є велетенські улоговини.

Атлантичний океан

Підводні хребти утворюються і в місцях розходження літосферних плит.

При цьому в земній корі виникають велетенські, завглибшки кілька кілометрів розколини дна - **рифти**.

Через них з надр Землі піднімається речовина мантії, що нагромаджується і застигає

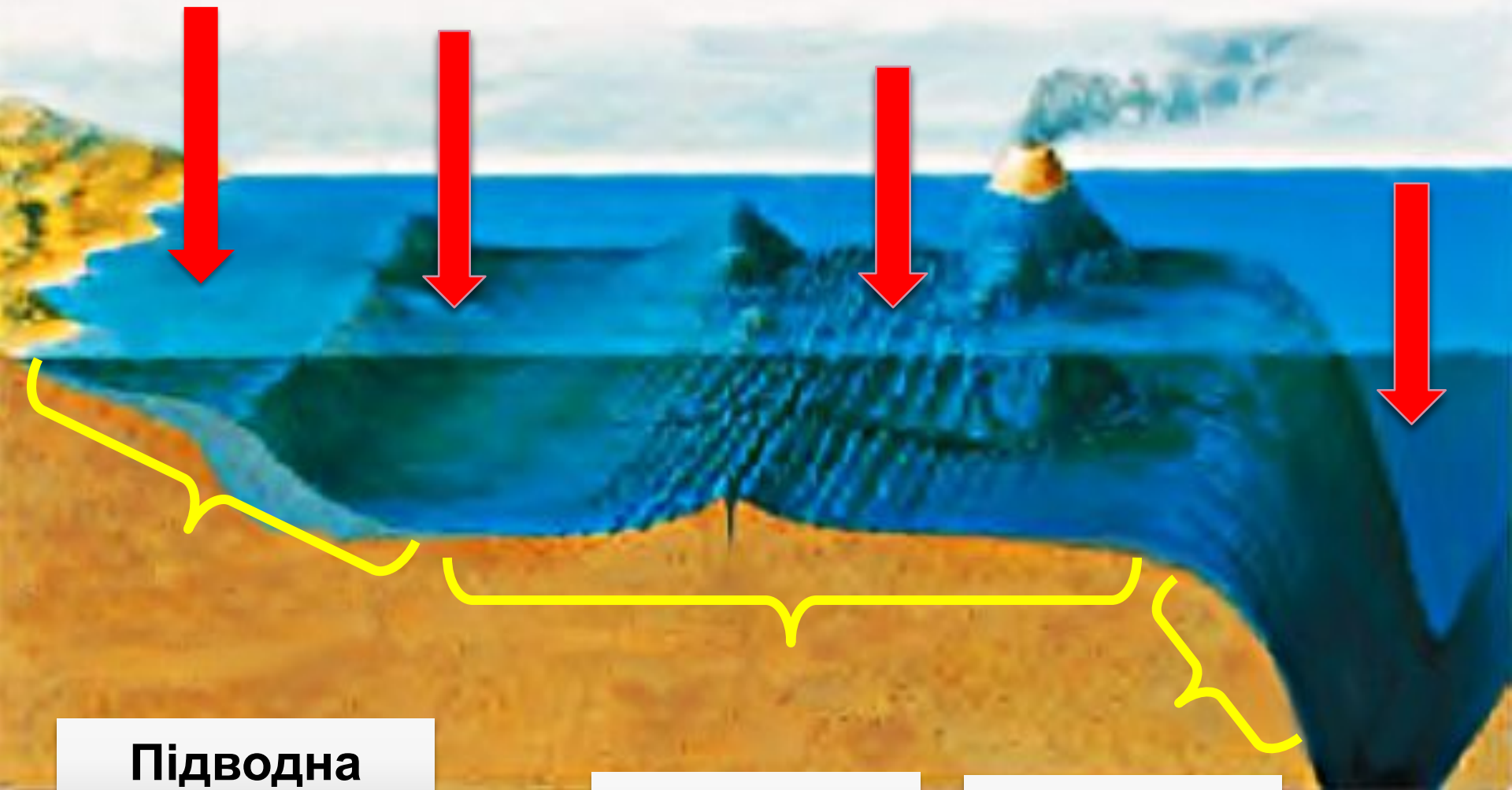

Шельф

**Материковий
схил**

**Серединно-
океанічний
хребет**

**Глибоководний
жолоб**

**Подводна
окраїна
материка**

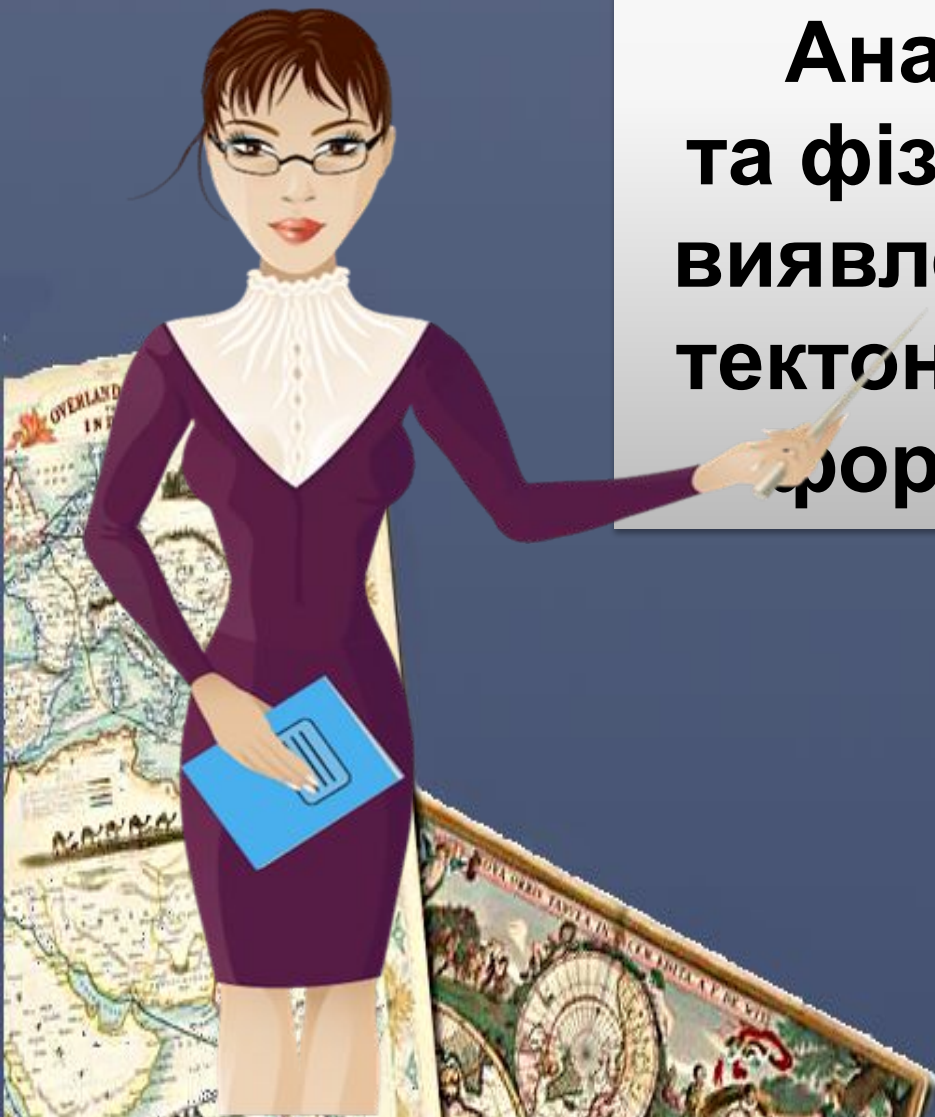
**Ложе
океану**

**Перехідна
зона**

Практична робота №1

**Аналіз тектонічної
та фізичної карт світу:
виявлення зв'язків між
тектонічною будовою і
формами рельєфу**

Тектонічна карта

На тектонічній карті світу різними кольорами показані давні та молоді платформи, а також області складчатості різних періодів горотворення

Практична робота №1. Аналіз тектонічної та фізичної карт світу: виявлення зв'язків між тектонічною будовою і формами рельєфу.

Літосферні плити — величезні блоки земної кори й верхньої мантії, обмежені з усіх боків сейсмічноактивними зонами (поясами)

Платформа — велика, стійка, відносно рівна ділянка земної кори

Області складчатості — зони взаємодії літосферних плит, у яких земна кора зминається в складки

Планетарними формами рельєфу земної поверхні є *материки* та *западини океанів*.

У межах материків виокремлюють дві основні форми рельєфу — *рівнини* та *гори*.

Тектонічні структури — різні за будовою та віком ділянки земної кори. Їх основними типами є *платформи* (давні відносно стійкі вирівняні ділянки земної кори) та *області складчастості* (рухомі ділянки земної кори).

Між будовою літосфери й основними формами рельєфу існує тісний взаємозв'язок.

Так, платформам у рельєфі відповідають рівнини, а областям складчастості — гори.

№	Платформи	Рельєф
1	Східноєвропейська	Східноєвропейська рівнина
2	Сибірська	Східносибірське плоскогір'я
3	Північно американська	Великі рівнини
4	Південно американська	Амазонська та Ла-Платська низовини

№	Області складчатості	Рельєф
1	Мезозойської ери	Пн. Америка гори Кордильєри
2	Альпійської ери	Пд. Америка Гори Анди Євразія Гори Карпати, Кавказ, Тянь-Шань

Кобернік С. Г., Коваленко Р. Р. **Географія: Довідник для абітурієнтів та школярів загальноосвітніх навчальних закладів: Навчально-методичний посібник.**— Видання друге, доповнене. — К.: Літера ЛТД, 2007.

Капіруліна С. Л. **Усі уроки географії.** 7 клас.— Х.: Вид. група «Основа», 2008.

Пестушко В.Ю.

Географія : підруч. для 7-го кл. загальноосвіт.навч. закл. / В.Ю. Пестушко, Г.Ш. Уварова. — Київ : Генеза,

